

חיפוש...

המקום הכי חם בגיהנום

פרויקטים

תחקירים

דעות

מגזין

ראשי

השבט אמר את דברו: תעיפו את הנכה

למה לא רואים יותר נכים "עגולים" על המסך

מגזין | 17.04.16

| רונה סופר

יש לי וידוי: אני מכורה לתכנית הטלוויזיה "הישרדות". בתכנית יש תחרות בין שני שבטים דמיוניים בארץ כלשהי של ים ושמם. יש משהו מאוד מדליק באנשים שנבחרו להשתתף – יפים, סקסיים, בקושי לבושים, מצולמים בנופיה הטרופיים של איזו ארץ רחוקה שלעולם לא אגיע אליה, מציתים אש מאבנים וניזונים מקוקוסים שהם קוטפים מהעץ. כמו שאני לעולם לא אעשה. אנשים שבישראל הם עורך דין, רופא ונהג מונית, משחקים על האי ברובינזון קרוזו. וכן, כל בר דעת מבין שסובבים אותם צלמים ואנשי הפקה ושהכל מבוים.

■ התאהבתי בצלקות: הפקת אופנה ללא גבולות

■ סקס? איך הם בכלל יכולים?

בנערותי עברתי תאונת דרכים קשה שהשאירה אותי מוגבלת בגופי. כשלארשונה ראיתי בהישרדות נכה צה"ל קטוע יד (המשתתף **חנוך בודין**, 2009), הייתי מופתעת ונבוכה כאילו חשפו את נכותי. נראה היה שאיש בעל מגבלה פיזית לא ישרוד את התנאים הפיזיים הקשים ולא יעבור את מבחני אנשי השבט, שיצטרכו להביע אמונם באדם מוגבל. בודין דווקא הצליח יפה, והגיע לשלב מתקדם. הרגשתי שאולי יש פה תחילתו של שינוי בייצוג של אנשים עם מוגבלויות על המסך הקטן. בודין היה המתמודד האחרון עם מגבלה פיזית ב"הישרדות".

גם בתוכנית הריאליטי "האח הגדול" הייתה תקופה של ליהוק נכים כחלק נדרש מה"קאסט": היפה התורנית, הטיפש התורן, הנבל התורן, וגם הנכה התורן. במהלך העונות התמודדו בתוכנית עיוור, חירש, נמוך קומה, בעל תסמונת טורט. מעניין שכולם גברים. והייתה גם אריאנה מלמד עם הקלנועית, אבל אני מניחה שהיא לוחקה בגלל שהיא עיתונאית ולא בשל מוגבלותה. ב"אח הגדול" בישראל כבר אין אנשים עם מוגבלויות (אני יודעת שיש

לכם מה להגיד על זה, תתאפקו. התכוונתי למוגבלויות פיזיות) כנראה שתמה התקופה של ליהוק אנשים נכים בריאליטי כטרנד. האם יש להצטער על כך? נכה המחמד של טלוויזיית הפריים טיים לא שרד. השבט אמר את דברו.

הכי נקראות

- ◀ **מעיריית ת"א-יפו לערוץ 20 במתנה: היתר לעדר מכיכר הבימה במשך חודש וחצי**
- ◀ **המכגינים החדשים: "כששכן שלי רואה אותי מפגין ברחוב, זה יהיה פחות אמין אם ראש הממשלה יכנה אותי 'אורכיסט'"**
- ◀ **כתאום דפיקה בדלת: ב-1 בלילה הגיעה המשטרה לגבות עדות ממפגין ששהה בתא עם החשוד בדריסה בתל אביב**

חנוך בודין ב"השרדות"

חייב להיות פרזנטור של אנשים כמותו?

נכים מודרים מהטלוויזיה. חוסר ייצוג של נכים ושל בעלי מוגבלות גופנית בולט בדרמות, בשעשועונים, בתכניות לילדים ועוד. תכניות בפריים טיים ממעטות ללהק נכים.

תו חניה לנכה

מודעה יש לך קושי בהליכה? הגיע הזמן לקבל חניה לנכה ולהתחיל חיים נגישים

אופקים מימוש זכויות

פתח

ליהוק הנכים לתוכניות ריאליטי נתפס כתהליך חיובי בקרב אוכלוסיית האנשים עם המוגבלויות, אבל היו ויכוחים על דרך הייצוג ודרך ההתמודדות. למשל, התרעומת שעורר ב-2011 המתמודד **אלעד צפני** נמוך הקומה בקרב בני קהילתו, לאחר שבחר לכנות את עצמו "גמד" וביקש מחבריו להרים אותו. אבל היי, האם איש עם מוגבלות מחויב להיות פרזנטור של אנשים כמותו?

עצם הצפייה באיש או אישה עם מוגבלות על מסך הטלוויזיה שבסלון בית המשפחה מכניס את בעל המום ה"לא אסתטי" לסלון. אם אדם רוצה לגונן על ילדיו בכך שימנע מהם לראות אנשים עם מוגבלות, מגיעים הערוצים המסחריים ומחליטים עבורו – כדרכם – מי ייכנס לסלון ביתו. יש טענה לפיה בעולם פוסט מודרני כבר אי אפשר לסמוך על הקשר בין המציאות לייצוגה, ולא ניתן לטעון שהמציאות יותר חשובה, משמעותית או אפילו אמיתית מהייצוג שלה. מהמשפט הזה אני בוחרת לקחת את ההבנה שתכניות ריאליטי יכולות לשמש כיוצר מציאות. אני לא מיתממת לחשוב שאדם שצפה בתכנית יקבל אחר כך כל בעל מוגבלות שיפגוש ברחוב בזרועות פתוחות. אבל אני מאמינה ומקווה שהדחייה והרתיעה מצד אנשים שייחשפו לבעלי מגבלות, תפחת. השינוי מתחיל בחינוך ובחשיפה.

תראו: הנה נכה-על עם מדליה

לפי ד"ר עמית קמה, נכים מודרים מהתקשורת ומהמרחב הציבורי כביטוי של הבניה חברתית. הוא גם כתב על כך בספר שפרסם ב-2015 עם פרופ' ענת פירסט – **על ההדרה: ייצוגים תקשורתיים של "אחרים"**. לטענת המחברים, נכים מוחפצים והופכים להיות זהים ללקותם, כאילו שאין להם דבר בחיים מלבד נכותם. כך למשל, נכים לא ירואיינו על נושאים שאינם קשורים בנכותם.

דימוי הנכים בייצוג הישראלי נגזר מהמודל הרפואי, מודל הרואה את הנכות כשיבוש מולד או תוצאה של תאונה מצערת, המחייב טיפול וריפוי. המודל הרפואי מציע סיוע כדי לשקם את הנכה ולקדמו אל תוך "הנורמליות" התפקודית והאסתטית. הדימויים המושתתים על הגישה הרפואית פונים אל הלא-נכים, ומציגים את הנכים מנקודת מבטם. הנכה הוא האובייקט של המבט, וסיפורו הוא לרוב נרטיב של התגברות על מוגבלותו.

הנכים בתקשורת נעולים בייצוג בין שני קטבים: "נכה העל", אותו נראה מכבב בכתבות צבע מופלאות על הנכה שהעפיל אל האוורסט, זכה במדליות זהב אולימפית השתתף ב"השרדות", או לחילופין הצליח להיות הורה או לעלות מדרגה; או "הנכה האומלל", אותו נראה במהדורת החדשות כשיש שביתה למען קצבאות מהביטוח הלאומי או כשצריך לגייס כספים לעמותות. הנכים מוצגים בתקשורת מנקודת מבטם של הלא-נכים, שמשקיפים

על העוולות הנגרמות לנכים האומללים האלה. התקשורת הישראלית פועלת לפי המודל הרפואי, הרואה את הנכות כטראומה. עבור אנשים רבים, הזירה התקשורתית היא המקום היחידי שבו הם יכולים להתבונן בנכים ולהתוודע אליהם.

קשה לי עם דבריו של קמה. אני דווקא רואה את המגמה לשינוי ומשתדלת להיות חלק ממנה: להציג נכים כדמויות עגולות, המציבות פריזמה אלטרנטיבית ורחבה יותר, גם אם היא עדיין אינה מעוגנת במיינסטרים. למשל, בסרטים שאני עושה אני משתדלת לחקור את הנושא הלא קונבנציונלי של נשיות ונכות. אני מבקרת בפורומים רבים שבוחנים את הנושא וחוקרים את נושא המיניות בפריזמה של נכות. נכים רבים בארץ ובעולם חוקרים את נושא הגבולות שלהם במחול וביחס לגוף. בעמוד הפייסבוק "**אני נכה וסקסי/ת**" מדברים על נכים ועל ייצוגם כבעלי תודעה מינית. **אלדר יוספוב** יצר מספר סרטים בשם "(מניאק) לא מהעולם הזה", בהם הנכה, שלרוב מוצג כמושא לרחמים, הוא מניאק שמנצל את נכותו כדי ליהנות. כל אלה מרחיבים את הייצוג על נכים כבני אדם: לפני שאנחנו בעלי מוגבלויות אנחנו גם שלל דברים אחרים.

כשכתבתי לד"ר קמה שאני מסתייגת מדבריו, הוא ענה לי שהוא שמח לראות שמתחוללים שינויים. הוא הוסיף שכחוקר תקשורת/תרבות הוא מתעניין יותר בהיבטים רחבים, ולצערו שם עדיין הייצוג רחוק מלהיות משביע רצון. גם הופעתם של טקסטים מסוימים ו/או דמויות מסוימות של נכים אינה אלא "אי קטן" בתוך ההקשר הרחב של ההכחדה הסמלית והדרה שלהם.

מצער לציין שכנראה נכון לעכשיו הוא זה שצודק.

שליחה

שליחה

ציין

שיתוף 213

